

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בג"ץ 4660/23

לפני: כבוד השופט י' עמית
כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט י' אלרון

העותר: דוד שלתיאל

נ ג ד

המשיב: בית המשפט השלום באר שבע

עתירה למתן צו על תנאי

בשם העותר: עו"ד עודאי בוקאעי

פסק-דין

השופט י' עמית:

העתירה דנן נוגעת לעומס המוטל על בתי המשפט.

1. ביום 21.3.2023 הוגש לבית משפט השלום בבאר שבע כתב אישום המייחס לעותר עבירות סמים (ת"פ 48772-03-22). העותר נעצר כשבועיים עובר להגשת כתב האישום, וביום 10.4.2023 הורה בית המשפט, בהסכמת העותר, על מעצרו עד לתום ההליכים נגדו.

בדיון שהתקיים ביום 31.5.2023 כפר העותר בעובדות כתב האישום, וביקש מבית המשפט לקבוע את דיוני ההוכחות למועד מוקדם ככל האפשר, ובית המשפט קבע כי הדיונים יתקיימו בחודשים אוקטובר-נובמבר 2023. העותר ביקש מבית המשפט להקדים את מועדי הדיון, או לחלופין להעביר את התיק למותב אחר שיוכל לשמוע את התיק בהקדם, ככל הניתן עוד לפני פגרת הקיץ. בית המשפט דחה את בקשות העותר, מן הטעם שיומנו אינו מאפשר זאת ואין מותב פנוי אחר שיכול לשמוע את התיק במועד קרוב יותר.

2. על כך נסבה העתירה שלפנינו, בגדרה נטען כי בקשותיו של העותר להקדים את דיוני ההוכחות בתיק נדחו בשל אילוצי יומן בית המשפט, "ללא כל הסבר משפטי או מקצועי אחר"; כי ההחלטה לקבוע את דיוני ההוכחות כשבעה חודשים לאחר מועד מעצרו, היא בלתי סבירה בנסיבות המקרה; כי בית המשפט לא התייחס לנסיבותיו הפרטניות של העותר, לרבות היותו עצור עד לתום ההליכים, ולא פעל "בשקידה סבירה" כדי לקדם את שמיעת התיק; וכי היה עליו, לכל הפחות, להורות על העברת התיק למותב אחר שבאפשרותו לדון בתיק בהקדם. עוד נטען, בין היתר, כי הגם שהדיונים נקבעו כך שיתקיימו במהלך התקופה שנקבעה בחוק לסיום משפטו של עצור הנאשם בפלילים (כהוראת סעיף 61 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996), אין מדובר בדחיה סבירה בנסיבות העניין, בפרט בהינתן שאין מדובר בתיק "עב כרס"; וכי דחיות מסוג זה "עלולות לדרבן [את] העותר לוותר על זכותו לניהול תיקו ולהודות במיוחס לו וזאת לנוכח מעצר ארוך וקשה".

3. דין העתירה להידחות על הסף.

כידוע, בית משפט זה בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק אינו משמש כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי המשפט המוסמכים (ראו למשל בג"ץ 8504/22 דאוד נ' בית המשפט המחוזי מרכז-לוד, פסקה 3 (13.12.2022), ובפרט אין בית משפט זה נוהג לנהל את יומניהן של הערכאות הדיוניות (ראו למשל בג"ץ 2076/06 קסוטו נ' בית המשפט המחוזי בירושלים, פסקה 5 והאסמכתאות שם (26.3.2006); בג"ץ 5600/95 יואב נ' מדינת ישראל (13.9.1995); וכן השוו לרע"ב 5065/19 אשד נ' שדות בתי הסהר – מחלקת זימונים (22.8.2019); בש"פ 7813/18 גיוסי נ' מדינת ישראל, פסקה 2 (1.11.2018); בש"פ 8565/03 מדינת ישראל נ' אברמוב, פסקה 3 (17.10.2003). במישור האזרחי השוו גם לסעיף 1(1) לצו בתי המשפט (סוגי החלטות שלא תינתן בהן רשות ערעור), התשס"ט-2009, המורה כי לא תינתן רשות ערעור ביחס להחלטות שעניינן "קביעה ושינוי של מועדי דיון"). ובכלל, "ניהול יומנו של בית המשפט, [הוא] עניין מובהק שאין ערכאת הערעור מתערבת בו" (ע"פ 7010/09 אבשלומוב נ' מדינת ישראל, פסקה 41 (5.7.2012)). כך בערעור, וקל וחומר שאין בדעת בית משפט זה להתערב ביומנו של בית משפט אחר בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק.

בית משפט השלום לא אטם אזניו לטענות העותר. בית המשפט הקדים את מועד הדיון לצורך מתן מענה לכתב האישום, אך ציין כי המועדים שנקבעו עבור דיוני ההוכחות הם המוקדמים ביותר האפשריים, והדגיש כי גם מועדים אלה נקבעו ב"משמרת שנייה",

קרי, לשעות אחר הצהריים בימים שבהם כבר קבועים דיוני הוכחות בתיקים אחרים. בית המשפט הוסיף וציין כי ככל שיתפנו מועדים מוקדמים יותר, תיבחן האפשרות להקדים את מועדי הדיון בתיק.

4. העומס הרב המוטל על בתי המשפט ידוע ומוכר. יומניהם של השופטים עמוסים לעייפה, ולכך יש להוסיף את החוסר בשופטים על פי התקנים הקיימים, שלא לדבר על תוספת שופטים הנדרשת. מספר התיקים האזרחיים הנפתחים בישראל לכל 100,000 תושבים, כמעט כפול מהמספר הממוצע של התיקים הנפתחים במדינות אירופה; תקינת השופטים בישראל היא כשליש בלבד ממספר השופטים הממוצע באירופה לכל 100,000 תושבים; ועדיין לא הזכרנו כי מדינת ישראל היא שיאנית העולם במספר עורכי דין לנפש – ולכל אלה השפעה על העומס בבתי המשפט. עומס העבודה השיפוטי מתבטא, בין היתר, בהתארכות ההליכים, ועינוי הדין קשה במיוחד כאשר עסקינן בהליכים פליליים, ובמיוחד כאשר הנאשם עצור עד לתום ההליכים המשפטיים בעניינו כמו במקרה שלפנינו.

על רקע זה, בשים לב לכמות התיקים המונחים על שולחנם והזמן המוגבל העומד לרשותם, עושים בתי המשפט כל שלא ידם על מנת להשלים את ההליכים במהירות האפשרית. כאמור לעיל, כך עשה גם בית משפט השלום בעניינו של העותר, וחזקה עליו כי ימשיך לעשות כן גם בעתיד.

5. לפני חתימה, ומשעיינתי בהערותו של חברי, השופט י' אלדון, אין לי אלא להבהיר את המובן מאליו בדבר הצורך בהתייעלות ובניהול מהיר של הליכים. עם זאת, אני מעמיד את בית משפט השלום בחזקתו כי אילו יכול היה למצוא מועד מוקדם יותר ביומנו, מן הסתם היה עושה כן. העובדה שהעותר דכאן הגיש עתירה, אינה מקנה לו זכות "לדלג" על פני אחרים ועל חשבון אחרים ובעניין זה אין מחלוקת.

6. סוף דבר, שהעתירה נדחית.

לפנים משורת הדין, ואך מתוך הבנה לתחושותיו של העותר, אין צו להוצאות.

השופט י' אלרון:

לא אחת הבעתי את עמדתי בדבר החשיבות שבניהול ההליך הפלילי באופן יעיל וממצה על מנת להימנע מסרבול והתמשכות ההליכים שלא לצורך, העלולים במקרים מסוימים לגרום לנאשם עינוי דין חמור (בג"ץ 474/21 מחאמיד נ' היועץ המשפטי לממשלה, פסקה 23 (4.12.2022); בש"פ 2973/23 מדינת ישראל נ' זאבי (20.4.2023)). הקושי בהימשכות ההליך הפלילי אף מתעצם כאשר הנאשם מצוי במעצר עד תום ההליכים, כבענייננו (ראו החלטותיי בבש"פ 85/21 מדינת ישראל נ' מחאג'נה (19.1.2021); ובש"פ 4120/19 מדינת ישראל נ' עודה (4.7.2019)).

חברי מציין את עמדתו ביחס לגורמים המשפיעים על העומס הרב על בתי המשפט. לטעמי, הפתרון נמצא, בראש ובראשונה, בידיו של בית המשפט אשר עליו מוטלת האחריות לנהל את המשפט באופן יעיל.

מאחר שבית משפט זה בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדק אינו משמש כערכאת ערעור על החלטותיו של בית משפט השלום, אני מסכים לדחיית העתירה על הסף.

עם זאת, אני רואה להוסיף כי קביעה שלפיה ישיבת ההוכחות הראשונה בענייניו של העותר תתקיים כ-7 חודשים לאחר הגשת כתב האישום – מעוררת קשיים. על בית המשפט שלפניו נדון ההליך לעשות מאמץ של ממש למצוא פתרון לכך. אם נדרשת מעורבות מצד נשיא בית המשפט הרלוונטי לצורך נידוד שופטים בתוך בית המשפט, ראוי שכך יהיה.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה לדחיית העתירה שאין לה יסוד בסדרי הדין הנוהגים. בית משפט זה אינו משמש כערכאת ערעור על החלטותיהם של בתי המשפט האחרים, ולא כל שכן שאינו אמור להתערב בסדרי הקדימויות של הדיון בהם. אין צריך לומר שאני אף מסכימה עם שני חבריי בכל הנוגע לחשיבות הנודעת לניהול הדיון באופן יעיל לטובת המתדיינים והאינטרס הציבורי בכללותו. הקושי הכרוך בכך נובע גם מהעומס המוטל על בתי

המשפט בבחינת "תבן אין ניתן לעבדיך ולבנים אומרים לנו עשו". ועדיין, אין בכך כדי לגרוע כמלוא הנימה ממחויבותנו לעשות את המיטב.

ש ו פ ט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' עמית.

ניתן היום, י"ג בתמוז התשפ"ג (2.7.2023).

ש ו פ ט

ש ו פ ט

ש ו פ ט